

MÄNs remissyttrande över SOU 2025:28:

”Frihet från våld, förtryck och utnyttjande. En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter.

Slutbetänkande av utredningen om en stärkt långsiktig styrning av arbetet mot könsrelaterat och hedersrelaterat våld och förtryck”

Diarienummer: A2025/00432.

MÄN tackar för möjligheten att komma in med synpunkter på slutbetänkandet ”Frihet från våld, förtryck och utnyttjande. En jämställdhetspolitisk strategi mot våld och en stärkt styrning av centrala myndigheter. SOU 2025:28. Fortsättningsvis i texten benämnd ”utredningen”.

Om MÄN

MÄN är en organisation för alla som vill kämpa för jämställdhet och mot pojkars och mäns våld. MÄN vill utmana och förändra destruktiva normer kopplade till manlighet och våld. MÄNs mål är att killars och mäns våld ska upphöra. MÄN mobiliserar män mot våld, stöttar killar på nätet, stärker pappors omsorg och jobbar med breda, våldsförebyggande program i skolor, kommuner och på arbetsplatser. MÄN samverkar brett och agerar tillsammans med andra rättviserörelser lokalt, nationellt och internationellt. Vi är en livskraftig rörelse som består av engagerade medlemmar utspridda över hela landet, där människor av alla kön kan hämta kraft och förändra samhället tillsammans med andra.

Inledning

MÄN vill börja med att säga att utredningen är välgjord. I synnerhet uppskattar MÄN det nyanserade resonemanget i komplexa frågor, samt de väl övervägda slutsatserna, grundade i evidens och erfarenhet och med avstamp i Sveriges internationella förpliktelser.

MÄN välkomnar slutbetänkandets utgångspunkter

MÄN ställer sig positiv till att slutbetänkandet så tydligt slår fast att det svenska jämställdhetspolitiska arbetet ska gå i linje med Sveriges internationella människorättsåtaganden. Såväl Istanbulkonventionen som andra människorättsinstrument av relevans framhåller vikten av att anlägga ett strukturellt perspektiv på våldet, med utgångspunkten att våldet är såväl ett resultat av som uttryck för historiskt ojämlika maktrelationer mellan kvinnor och män på strukturell nivå. Dessa perspektiv bör genomsyra även svensk lagstiftning och policy. Likaså innebär de internationella åtagandena att politiken på våldsområdet bör vara samordnad, vilket även har stöd i forskningen när det kommer till att arbeta framgångsrikt med att förebygga och motverka våld.

MÄN uppskattar att utredningen tar sitt avstamp i en tydlig maktanalys. Som utredningen konstaterar handlar våld i de flesta fall om ojämlika maktförhållanden på strukturell och ofta även på individuell nivå. Ojämnt fördelad makt föreligger i relationer mellan kvinnor och män och mellan flickor och pojkar.

Att behålla uttrycket ”Mäns våld mot kvinnor” synliggör hur vi bör se på och angripa problemet. Kvinnojoursrörelsen har genom decennier påtalat behovet av att bemöta **mäns** våld mot kvinnor och barn som ett allvarligt och strukturellt samhällsproblem. Alltså, att vi som samhälle bemöter mäns våld som en fråga om makt kopplat till hur förväntningar på maskulinitet görs för att hitta vägar att forma en mer jämställd och jämlik vardag utan våld för alla. Att ”mäns våld mot kvinnor” kvarstår som ett portalbegrepp i mål och strategi underlättar också det våldspreventiva arbetet. Att ha en tydlig

utgångspunkt att luta sig mot kan underlätta att få gehör för att könsmaktsanalysen behövs för att utmana och förändra problematiken.

MÄN stödjer slutbetänkandet åsikt att det tidiga universella våldsförebyggande arbetet bör få mer stabila förutsättningar och samordnat stöd, som påminner om strukturen som finns kring det brottsförebyggande arbetet. Vi delar åsikten att samordning av våldsprevention och brottsprevention skulle kunna "underlätta, bland annat, att se överlappningar och kraftsamla kring gemensamma knutpunkter. Det kan också vara fördelaktigt ur ett resursperspektiv, inte minst för små kommuner" (sid 362).

MÄN står inte bakom ett sjunde delmål

MÄN välkomnar slutbetänkandets inkluderande strategi att hålla samman mäns våld mot kvinnor, våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, samt utnyttjande i prostitution och människohandel. Vi ser positivt på den föreslagna målformuleringen som samlar de olika våldsformerna under ett och samma mål. Ett samlat sjätte delmål är i linje med internationella åtaganden, såsom Istanbulkonventionen, och möjliggör ett mer ändamålsenligt och behovsanpassat arbete.

I slutskedet av skrivandet av slutbetänkandet så bestämmer regeringen att, trots utredarnas förslag att fortsätta hålla samman våldsformerna i sjätte delmål, skapa ett separat sjunde jämställdhetspolitiskt delmål för hedersrelaterat våld. Detta är ett beslut som MÄN inte ställer sig bakom (se vårt remissvar - **Diarienummer: A2024/00369**.) Ett separat mål riskerar att skapa parallella strukturer, osynliggöra vissa våldsutsattheter – särskilt unga med sammansatt utsatthet – och försvåra samordning. Ett sjätte delmål som håller samman de olika våldsformerna stärker förutsättningarna att möta våldets alla uttryck på ett mer jämlikt och hållbart sätt.

Satsa på tidiga universella insatser

Slutbetänkandet föreslår en specifik strategi för det tidiga våldsförebyggande arbetet med fokus på barn och unga – vilket MÄN välkomnar.

I betänkandet ringas flera viktiga komponenter in, bland annat vikten av långsiktighet i finansiering, samverkan och kunskapsbaserade insatser. Våldsförebyggande arbete har varit särskilt prioriterat under den nuvarande strategiperioden, och MÄN har under de senaste tio åren haft en nyckelroll i att utveckla, sprida och implementera våldsförebyggande insatser med en genusförändrande ansats. Genom detta arbete har vi kunnat identifiera både vad som fungerar och vilka hinder som behöver övervinnas för att alla barn och unga ska få tillgång till en skola och vardag fri från våld.

Mot bakgrund av denna erfarenhet föreslår MÄN att strategin stärks ytterligare med ett tydligt åtagande och särskilda resurser som möjliggör arbetet att förebygga våld *innan* det sker.

MÄN föreslår konkret att ett **preventionslyft för skolan** med stöd från kommunen etableras – med Skolverket som ansvarig myndighet och med stöd av Jämställdhetsmyndigheten. Det skulle kunna utformas på liknande sätt som *Läsllyftet* och *Mattelyftet*, och erbjuda utbildning, implementeringsstöd och uppföljning till skolor över hela landet. Våld i barn och ungas vardag finns överallt men skolan är den plats där vi når i princip alla barn och unga. Dessutom kan ett preventionslyft underlätta för skolor att verkställa sitt uppdrag kring främjande och anti-diskriminerande arbete. Ett stärkt universellt våldsförebyggande arbete i skolan bidrar dessutom till ökad trygghet och till bättre skolresultat, två områden som är prioriterade av regeringen. Preventionslyftet ska givetvis bygga på beprövad kunskap, vilket betyder att insatser där en sammanhållen våldsförståelse och en genusförändrande ansats ingår behöver utgöra grunden. Satsningen skulle

kunna vara i storleksordningen en miljard SEK över fem år och innefatta stöd till fortbildning; implementering och uppföljning.

Ett preventionslyft bör ingå i en större satsning där hela kommuner får stöd och resurser att skala upp sitt våldsförebyggande arbete. Skolan kan vara en viktig utgångspunkt när det kommer till universellt våldsförebyggande arbete, men satsningen bör omfatta fler verksamheter inom kommunen – till exempel socialtjänst, fritidsverksamhet, civilsamhälle, föreningsliv, arbetsplatser och föräldrastödjande insatser - så att barn och unga oavsett var de befinner sig möter ett liknande sätt att samtala om och hantera våld i deras vardag. Kommunen behöver stöd i att skapa en sammanhållen struktur kring det våldsförebyggande- och brottförebyggande arbetet på alla nivåer i den socioekologiska modellen. Ett sådant helhetsgrepp stärker både det universella, selektiva och indikerade förebyggandet – och ger bättre förutsättningar att möta behoven i enlighet med nya socialtjänstlagen där tidiga insatser ska genomföras i högre utsträckning.

Det är positivt att den nya socialtjänstlagen ger möjligheter till mer tidiga förebyggande insatser. Samtidigt saknas det en tillräcklig analys av resursbehoven och en handlingsplan över hur arbetet kan bedrivas. I dagsläget behövs mer kunskap om kopplingen mellan barn, brott och våld samt prevention. Det behöver utvecklas insatser framför allt på den selektiva nivån som kan möta barn i riskzon. Vidare behövs extra resurser som personal för att kunna genomföra insatserna. Här önskar MÄN att utredningen tydligare poängterar att ett strategiskt förebyggande arbete kräver ökade resurser, både ekonomiskt och tidsmässigt. Annars blir det svårt för socialtjänsten att genomföra sitt uppdrag utan att riskera urholkad kvalitet.

Samverkan är avgörande för tidiga universella våldsförebyggande insatser

Utredningen pekar ut permanenta uppdrag för flera nyckelmyndigheter (bl.a. BRÅ, Socialstyrelsen, Åklagarmyndigheten, Polisen, Migrationsverket, Skolverket, m.fl.). Det markerar ett viktigt steg mot ett lagstadgat våldspreventivt arbete i Sverige, vilket är en utveckling som MÄN stödjer.

Här vill MÄN se att exempelvis Jämställdhetsmyndigheten, Skolverket, MUCF, Brå och Skolverket tillsammans får tydliga gemensamma uppdrag kopplat till det tidiga universella våldsförebyggande arbetet, exempelvis genom att samverka kring ett Preventionslyft. De olika myndigheterna, inom ramen för samma uppdrag, får olika fokusområden; Skolverket bör få uppdrag kring det universella satsningarna, MUCF får uppdrag riktat till fritid, föreningar och civilsamhället. Förutsättningar för att kunna genomföra uppdraget är tydlig styrning och uppföljning av uppdrag och dess innehåll, men också ekonomiska medel och resurser till kommuner för att kunna bedriva arbetet. Samtidigt är det viktigt att varje kommun får fortsätta att bestämma *hur* de genomför uppdraget. De vet bäst själva vilka behov som finns och vart de behöver vara och verka. Om styrningen blir för likriktad samt håller i sär våldsformerna, riskerar kommunerna att missa våld och utsatthet, vilket ökar risken att de inte agerar eftersom de inte är medvetna om att problemet finns. Detta är en utmaning som MÄN ser i arbetet med att stötta kommuner i processen att skapa ett strukturerat och hållbart våldsförebyggande arbete, vilket även bekräftas i Jämställdhetsrapporten "Dags att prioritera det förebyggande arbetet – Jämy 2024".

Särskilt fokus bör därför läggas på samordning, uppföljning och statistik, där det idag finns stora brister. En förbättrad ändamålsenlig samverkan, tillsammans med tydliga indikatorer för brottsupptäckt och brottsprevention, skulle kunna underlätta samverkan och utveckling av insatser.

Civilsamhällets roll

Utredningen lyfter civilsamhällets viktiga roll i det våldsförebyggande arbetet och erkänner att civilsamhälle inom olika områden (nationellt och lokalt) i hög grad bidrar både genom förebyggande arbete och stöd till våldsutsatta. Här nämns specifikt jourrörelsen som arbetat med problemet i decennier. Medan andra civilsamhällesaktörer har fokuserat på mer kunskapshöjande, normförändrande och förebyggande insatser. MÄN välkomnar detta perspektiv, liksom förslagen om att MUCF ska ingå i det myndighetsgemensamma arbetet och att det nationella samordningscentret ska främja samverkan med civilsamhället.

Samtidigt saknar MÄN konkreta förslag för att långsiktigt säkerställa civilsamhällets förutsättningar att bidra. Utredningen ställer höga förväntningar på ideella aktörer – exempelvis i relation till skyddade boenden och informationsinsatser, men diskuterar inte i tillräcklig utsträckning hur dessa aktörer ska kunna möta dessa krav under hållbara villkor. Den ekonomiska infrastrukturen för det ideella engagemanget präglas idag av kortsiktiga projektmedel, vilket försvårar kompetensförsörjning, samverkan och kvalitetsutveckling. Denna paradox – mellan ökade krav och osäkra villkor – är inte unik för våldsfältet men särskilt problematisk i ett område där förtroende, kontinuitet och långsiktig närvaro är centralt.

MÄN anser att en nationell strategi mot våld behöver innehålla tydliga åtaganden om **förutsägbara och långsiktiga resurser** till civilsamhället, samt **formaliserade samverkansstrukturer** där ideella aktörer ges faktisk möjlighet att delta i planering, styrning och uppföljning – på såväl nationell som lokal nivå. Ska civilsamhällets kapacitet tas tillvara och utvecklas behöver stödet vara mer än projektbaserat. Med andra ord, det behövs en hållbar infrastruktur för ideellt engagemang mot våld.

Sammanfattningsvis: Civilsamhällets roll ska inte reduceras till en resurs att enbart aktivera när det offentliga inte räcker till. Civilsamhället är en strategiskt viktig innovatör, kunskapskälla och bärande del av det våldsförebyggande systemet/infrastrukturen – men det kräver stabila villkor för att fortsätta bidra på ett kunskapsbaserat, hållbart och långsiktigt sätt.

Stöd till föräldrar och att nå den icke-födande föräldern – särskilt pappor

Utredningen konstaterar att stödet till föräldrar behöver vara tillgängligt för båda föräldrar och att exempelvis mödra- och barnhälsovård samt familjecentraler är viktiga arenor för att kunna ge stöd. Det är positivt att behovet av ett jämställt föräldraskapsstöd lyfts, men utredningen saknar tydliga förslag kring hur stödet ska implementeras, finansieras och följas upp.

Idag når mödra- och barnhälsovården samt familjecentraler systematiskt mammor och barn, men insatser för att nå den icke-födande föräldern, som i de allra flesta fall är pappan, saknas till stora delar fortfarande. De enskilda besöken för pappor är ett steg i rätt riktning, men det är fortfarande en isolerad insats som i dagsläget når alltför få. Ingen av Sveriges regioner når i nuläget ens hälften av papporna med denna insats. Här krävs ett mer systematiserat arbetssätt med fler kontrollpunkter och utökade resurser, så att både de som har störst behov och de som annars riskerar att stå utanför samhällets stöd möts av stödinsatser. Att nå fler pappor är avgörande för att stärka barnets skydd och förebygga negativa konsekvenser som exempelvis våld i familjen.

Utredningen lyfter att stödet för att nå fler behöver vara tillgängligt för båda föräldrarna genom att stödet ges via olika plattformar, av olika utförare och anpassas efter föräldrarnas behov. För att detta ska vara möjligt krävs dock tydliga krav och en resursförstärkning till berörda verksamheter och dess plattformar.

Ytterligare en viktig del som utredningen lyfter är att mödra- och barnhälsovård samt familjecentraler kan utgöra viktiga arenor för normförändrande insatser för att förebygga alla former av våld. Men för att detta ska bli verklighet krävs både ökad kunskap hos personalen och tillräckliga resurser för att genomföra arbetet.

Utredningen bör kompletteras med ett konkret förslag till nationell handlingsplan kring hur stödet till båda föräldrar, med särskilt fokus på pappor, ska utvecklas och säkras. Krav på strukturerade insatser inom mödra- och barnhälsovården behöver ställas, tillsammans med satsningar på utbildning av personal och resurser för genomförande.

Arbetet bör följas upp genom att utveckla konkreta indikatorer för det förebyggande arbetet, särskilt kopplat till insatser riktade till föräldrar och jämställt föräldraskap. I dagsläget saknas indikatorer för att följa upp arbetet på ett effektivt sätt. Jämställdhetsmyndigheten bör därmed få i uppdrag att utveckla indikatorer för uppföljning av föräldraskapsstöd och jämställt föräldraskap som en del i det våldsförebyggande arbetet.

Avslutande synpunkter

Slutbetänkandet har tagit viktiga steg för att samla och stärka arbetet mot våld i nära relationer. MÄN stödjer utredningens betoning på långsiktiga och hållbara satsningar kring att stärka det våldsförebyggande arbetet med ett tydligt köns- och maktperspektiv, samt en hållbar samverkan med civilsamhället.

Med rätt resurser och gemensamma ansträngningar kan fler barn och unga växa upp i frihet från våld – och vi kan lägga grunden för ett samhälle där ingen tvingas in i ojämlikhet, förtryck eller tystnad.

Vi tackar för möjligheten att inkomma med synpunkter och ser fram emot den fortsatta processen.

Stockholm, 2025-06-30

Undertecknas:

Shahab Ahmadian ordförande MÄN

Remissvaret är sammanställt av Lena Berg, Torbjörn Ljungblom, Louise Nordquist & Jens Karberg, anställda vid MÄN.